

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Ohepalu looduskaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Käesoleva määrusega muudetakse Ohepalu looduskaitseala piire ja kaitsekorda ning kehtestatakse selle ala uus kaitse-eeskiri.

Ohepalu looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) asub Harju maakonnas Kuusalu vallas Kolgu ja Pala külas ning Lääne-Viru maakonnas Kadrina vallas Arbavere, Kõrveküla, Mõndavere, Ohepalu, Ridaküla ja Uku külas. Kaitseala on moodustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 20. märtsi 1973. a määrusega nr 115 „Eesti NSV Ministrite Nõukogu 1. juuni 1971. a määruse nr 300 punkti 1 osalise muutmise kohta” Lahemaa rahvuspargiga liidetud maa-ala ning Lääne-Viru Maavalitsuse 4. oktoobri 1993. a määrusega nr 125 „Taimestiku kaitsealade moodustamise kohta” moodustatud Tapa piirkonna käpaliste kaitseala baasil Vabariigi Valitsuse 3. juuni 1997. a määrusega nr 109 „Lahemaa rahvuspargi, Ohepalu looduskaitseala ja Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine”.

Määrusega kehtestatakse Natura 2000 võrgustikku kuuluvale Ohepalu loodusale ja Ohepalu linnualale siseriikliku kaitse paremaks tagamiseks Ohepalu looduskaitseala uuendatud kaitse-eeskiri. Ala kaitsekorra muutmise on tinginud vajadus tagada paremini loodus- ja linnudirektiivi nõuete täitmine.

Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist moodustatud kaitsealade ja looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord kuni looduskaitseaduse alusel kehtestatud kaitse-eeskirjade jõustumiseni. Seega ei võeta käesoleva määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva kaitseala kaitsekorda, laiendatakse kaitstavat ala ja kehtestatakse uus kaitse-eeskiri. Kaitsekorra muutmise ja kaitseala laiendamise on tinginud kaitseala kuulumine Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” alusel moodustatud Natura 2000 võrgustikku Ohepalu loodusala ja Ohepalu linnualana. Sellest tulenevalt on vaja tagada loodusdirektiivi nõuete täitmine, sh Ohepalu loodus- ja linnuala kaitse-eesmärgiks olevate soo- ja metsaelupaikade ning kaitsealuste liikide soodne seisund.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Viru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Iti Jürjendal (tel 5687 8615; e-post iti.jyrjendal@keskkonnaamet.ee), eksperdihinnangu on andnud Pärandkoosluste Kaitse Ühingu eksperdid Marek Sammul ja Kadri Tali, eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Roland Müür (tel 627 2184; e-post roland.myyr@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Madina Talu (tel 627 2178; e-post madina.talu@keskkonnaamet.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308; e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse eesmärk on kaitsta metsa-, soo- ja veeökosüsteeme, maastiku ja elustiku mitmekesisust, kaitsealuste liikide elupaiku ja kasvukohti ning Tapa-Pikassaare ja Ohepalu-Viitna oosistut. Kaitsealal kaitstakse liike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta nimetab I või II lisas. Need on kaljukotka (*Aquila chrysaetos*), kassikakk (*Bubo bubo*), laanerähn (*Picoides tridactylus*), metsis (*Tetrao urogallus*), must-toonekurg (*Ciconia nigra*), sookurg (*Grus grus*) ja sõtkas (*Bucephala clangula*). Samuti kaitstakse liike, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta nimetab II lisas. Need on eesti soojumikas (*Saussurea alpina ssp. esthonica*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) ja rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*). Kaitsealustest linnuliikidest kaitstakse lisaks kanakulli (*Accipiter gentilis*) ning taimeliikidest ainulehist soovalku (*Malaxis monophyllos*), koldjat selaginelli (*Selaginella selaginoides*), kõdu-koralljuurt (*Corallorhiza trifida*), kärbesõit (*Ophrys insectifera*), palu-karukella (*Pulsatilla patens*), siledat tondipead (*Dracocephalum ruyschiana*) ja väikest käöpõlle (*Listera cordata*). Kaitsealal kaitstakse elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta nimetab I lisas. Need on huumustoitelised järved ja järvikud (3160– sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi lisale I, tärniga (*) on tähistatud esmatähtis elupaigatüüp), jõed ja ojad (3260), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusemetsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhatistel (sürjametsad – 9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Ohepalu looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste haruldus, ohustatus ja tüüpilisus.

Kaitseala on vastavalt looduskaitseadusele haruldaste linnuliikide kaljukotka (*Aquila chrysaetos*), kassikaku (*Bubo bubo*) ja must-toonekure (*Ciconia nigra*) pesitsus- ja toitumisala; haruldasteks loetakse looduskaitseaduse järgi I kategooria kaitsealuseid liike.

Kaitseala on Eesti ohustatud liikide punases nimestikus (seisuga juuli 2013) oleva ohulähedase kanakulli (*Accipiter gentilis*) ja ohualdise metsise (*Tetrao urogallus*), kaljukotka (*Aquila chrysaetos*) ja kassikaku (*Bubo bubo*) pesitsus- ja toitumisala; ohustatud taimeliikide koldja selaginelli (*Selaginella selaginoides*) ja kõdu-koralljuure (*Corallorhiza trifida*) ning ohulähedaste ja ohualdise soontaimede sileda tondipea (*Dracocephalum ruyschiana*), palu-karukella (*Pulsatilla patens*), väikese käöpõlle (*Listera cordata*), ainulehise soovalgu (*Malaxis monophyllos*), halli käpa (*Orchis militaris*), karukolla (*Lycopodium clavatum*), kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*), kärbesõie (*Ophrys insectifera*), valge vesiroosi (*Nymphaea alba*) ja eesti soojumika (*Saussurea alpina ssp. esthonica*) kasvukoht.

Kaitsealal olev Valgejõgi on tüüpiline elupaik paksukojalisele jõekarbile (*Unio crassus*) ja rohe-vesihobule (*Ophiogomphus cecilia*). Samuti on kaitsealal esinduslikud pesitsus- ja sügisrände peatumispaigad sookurele (*Grus grus*) ja sõtkale (*Bucephala clangula*) ning head

elupaigatingimused laanerähnile (*Picoides tridactylus*).

Kaitsealal kaitstakse ohustatud ja haruldasi metsa-, soo- ja veeökosüsteeme, mis on määratud loodusdirektiivi I lisa nimetatud elupaigatüüpideks. Need on huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), liigirikkad madalsood (7230), vanad looduspõõsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Täkniga tähistatud elupaigad on märgitud loodusdirektiivis esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamises osas on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus.

Kaitsealal esinevad piirkonnale tüüpilised metsa-, soo- ja veeökosüsteemid ning Tapa-Pikassaare ja Ohepalu-Viitna oosistu esinduslike Eestile tüüpiliste mandrijäätkekkeliste pinnavormidega.

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise, laiendamise ja osaliselt kaitse alt välja arvamise otstarbekus

Ohepalu looduskaitseala näol on tegemist alaga, mis võeti osaliselt kaitse alla juba 1973. aastal Lahemaa rahvusparki koosseisus. Ala laiendamissetepanek tehti metsakaitsealade võrgustiku projekti raames. Seega ei ole tegemist uue kaitsealaga, vaid senise kaitseala piiride korrigeerimise ja optimaalse kaitsekorra kehtestamisega.

Kaitsealale jääb umbes 12 500 aastat tagasi tekkinud Tapa-Pikassaare-Ohepalu-Viitna jääservamoodustiste kompleksi kuuluv Tapa-Pikassaare ja Ohepalu-Viitna oosistu, kus leidub esinduslikke ja Eestile tüüpilisi mandrijäätkekkelisi pinnavorme. Kaitsealal esinevad piirkonnale tüüpilised metsa-, soo- ja veeökosüsteemid, mis on olulised elu-, pesitsus- ja peatuspaigad paljudele kaitsealustele ning ohustatud, ohulähedastele ja haruldastele liikidele. Teadaolevalt esineb kaitsealal kolm haruldast, kolm ohustatud ja 16 ohulähedast või ohualdist liiki.

Maismaa elupaigatüübid on alal määratud 2001. a Natura inventuuride käigus. Veeelupaigad on määratud aastatel 2001–2003 läbi viidud Natura veeprojekti raames. Metsaelupaikade esinduslikkuseks on valdavalt määratud B–C, veeelupaikade esinduslikkuseks B–C, sooelupaikade esinduslikkuseks A–B, niiduelupaikade esinduslikkuseks C. Täiendavalt on niiduelupaiku inventeeritud 2012. a Pärandkoosluste Kaitse Ühingu poolt. Niitude esinduslikkuseks on määratud A–C, esinduslikumad alad asuvad lõunaosas ja kavandataval laiendusel.

Kaitseala laiendamine on vajalik loodusdirektiivi I lisa nimetatud esinduslike metsaelupaigatüüpide ja poollooduslike koosluste kaitse tagamiseks. Suurim laiendatav ala paikneb kaitseala loodeosas (Udriku sihtkaitsevöönd ja Metsaküla piiranguvöönd). Valdavalt esinevad seal soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), vanad looduspõõsad (9010*) ning liigirikkad arurohumaad (6270*), mis kõik on esmatähtsad elupaigad. Kaitsealale lisandub Saksaare piiranguvöönd metsise püsielupaiga ja loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide kaitseks. Väiksemad laiendused on tingitud kaitseala piiride ühildamisest kinnistupiiridega. Kaitseala koosseisust on välja arvatud 23,9 ha looduskaitsealiselt väheväärtuslikke alasid, et kaitseala piirid oleksid looduses paremini tuvastatavad ning ühilduksid loodus- ja linnualaga. Kuna kaitseala uus piir ühildub loodusala piiriga, siis loodusdirektiivi I lisa nimetatud elupaikade pindala väljaarvamistega ei vähene.

Lisaks eelpool nimetatud loodusväärtustele on Ohepalu looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime-, seene- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kaitse eesmärgiks seadmine vajalik – eesmärgiks seatavate katusliikide ja elupaikade kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse eesmärgiks seatud III kategooria kaitsealused liigid eesti soojumikas ja rohe-vesihobu on kaitsealale iseloomulikud ja olulised ning ühtlasi on tegemist loodusdirektiivi liikidega. Teadaolevatest III kategooria kaitsealustest liikidest, mida ei ole seatud kaitseala kaitse eesmärgiks, esineb kaitsealal soontaimedest balti sõrmkäppa (*Dactylorhiza baltica*), halli käppa (*Orchis militaris*), harilikku käoraamatut (*Gymnadenia conopsea*), kahelehist käokeelt (*Platanthera bifolia*), kahkjaspunast sõrmkäppa (*Dactylorhiza incarnata*), karukolda (*Lycopodium clavatum*), kuradi-sõrmkäppa (*Dactylorhiza maculata*), laialehist neuuvaipa (*Epipactis helleborine*), pruunikat pesajuurt (*Neottia nidus-avis*), roomavat öövilget (*Goodyera repens*), soo-neuuvaipa (*Epipactis palustris*), suurt käopõlle (*Listera ovata*), tumepunast neuuvaipa (*Epipactis atrorubens*), valget vesiroosi (*Nymphaea alba*) ja vööthuul-sõrmkäppa (*Dactylorhiza fuchsii*), loomaliikidest hiireviud (*Buteo buteo*) ja saarmast (*Lutra lutra*) ning seentest taiga-peenpoorikut (*Skeletocutis odora*) ja musta narmikut (*Phellodon niger*). Kaitsealal on registreeritud ka II kategooria kaitsealuse liigi täpilise sõrmkäppa (*Dactylorhiza cruenta*) kasvukoht.

Lisaks eelpool kirjas olevale on Ohepalu looduskaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et tegemist on ülepiinnaliselt Natura 2000 võrgustikku kuuluva alaga. Kaitsealaga samades piirides asuvad Ohepalu loodusala ja Ohepalu linnuala.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitstava loodusobjekti tüübina rakendatakse jätkuvalt looduskaitseala, sest kaitseala peamiseks kaitse eesmärgiks on looduslike elupaikade ja liikide kaitse läbi looduslike protsesside. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme vajaliku piirangu rakendamist (nt ehitamine, jahi reguleerimine). Hoiualale ei koostata ka kaitse-eeskirja, mis on paljude erinevate kaitseväärtuste olemasolu korral kaitsereežiimi täpsustamiseks vajalik. Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava ala välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, metsasihid, vooluveekogude kaldad, kinnistute piirid). Kaitseala piir on kantud kaardile kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid seisuga veebruar 2013.

Kaanjärve loodusreservaat asub Harjumaal Kuusalu vallas Pala külas. Loodusreservaat on tervikuna riigimaa maaüksus Aegviidu metskond 40 (35206:002:0350). Kogu loodusreservaati katavad peamiselt madalsoo- ja siirdesoomännikud. Lisaks esineb alal üksikuid kuuse- või kase-enamusega märgade kasvukohatüüpide puistuid. Reservaadi idaossa jääb Tagumine Kaanjärv (1,5 ha). Loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid katavad rohkem kui 50% reservaadi pindalast. Valdavalt on tegemist siirdesoo- ja rabametsadega (91D0*), kuid leidub ka soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*). Tagumine Kaanjärv kuulub looduslike huumustoiteliste järvede ja järvikute (3160) elupaigatüüpi. Loodusreservaadis pesitseb I kategooria kaitsealune liik must-toonekurg (*Ciconia nigra*). 60,1 ha pindalaga

loodusreservaat on piiritletud metsasihtide ja kraavidega.

Ristsaare loodusreservaat asub Harjumaal Kuusalu vallas Kolgu külas. Loodusreservaat on tervikuna riigimaa maaüksus Aegviidu metskond 43 (35206:002:0380). Reservaat piirneb läänest ja põhjast Saksaare piiranguvööndiga, põhjast ja idast Ohepalu sihtkaitsevööndiga ning lõunast Rutkamäe sihtkaitsevööndiga. Valdavalt katavad reservaat määrgade kasvukohatüüpide männikud ja kaasikud. Ala lääneservas leidub ka kuuse-enamusega puistuid. Loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpidest on inventeeritud soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*), siirdesoo- ja rabametsi (91D0*) ning vanu loodumetsi (9010*). Loodusreservaadis pesitseb I kategooria kaitsealune must-toonekurg (*Ciconia nigra*). Reservaat kattub metsise Litsemäe II mängupaigaga. 112,7 ha pindalaga loodusreservaat on piiritletud metsasihtide ja kraavidega.

Tuksmani sihtkaitsevöönd (668,7 ha) asub kaitseala kirdeosas Lääne-Virumaal Kadrina vallas Arbavere külas. Vöönd paikneb tervikuna riigimaal. Vööndis on kaks maaüksust: Loobu metskond 118 (27301:001:0129) ja Saaretüki (27301:001:0492). Umbes poole vööndist moodustavad looduslikus seisundis rabad (7110*) – Tuksmani raba (Kuresoo) ja Vohnja raba (Kõrveküla soo) – ning poole metsamaa, kus domineerivad määrgade kasvukohatüüpide männikud (91D0*). Ala läbival edela-kirdesuunalisel oosil kasvavad kuuse-enamusega okasmetsad (9060). Umbes kümnendikul osal vööndist leidub soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*). Loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid hõlmavad umbes 85% vööndist. Kaitsealustest liikidest on vööndis registreeritud metsis, laanerähn, karukold ja roomav öövilge. Tuksmani sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik metsa- ja sooelupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide kaitse tagamiseks. Vööndi piir, mis on osaliselt ka välispiiriks, kulgeb mööda katastripiire, Kuresoo sihtkaitsevööndiga piirneval alal mööda kraave ja neid ühendavat mõttelist sirget.

Udriku sihtkaitsevöönd (1054,9 ha) paikneb Lääne-Virumaal Kadrina vallas Kõrveküla ja Mõndavere külas. Vööndist 99,4% moodustab riigimaa Loobu metskond 116 (27302:001:0099). Vööndi lõunapiiril paikneb eraomanduses olev Rajametsa katastriüksus (27302:001:0043) ja läänepiiril ulatub osaliselt vööndisse Iidlamäe katastriüksus (27301:001:0920). Vööndis on ka mitu huumustoitelist järve ja järvikut (3160). Vööndi maa-alast ligi 90% katavad loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid. Suurema osa vööndi lõunapoolsest osast katab Udriku raba (7110*), mille kaguserva piirab okaspuumetsaga oos (9060). Vööndi põhja- ja kirdepoolses osas domineerivad soostunud ja soo-lehtmetsad (9080*), kattes umbes 50% vööndist. Loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpidest leidub veel vanu loodumetsi (9010*), rohunditerikkaid kuusikuid (9050) ning siirdesoo- ja rabametsi (91D0*). Kaitstavatest liikidest pesitseb vööndi lõunaosas kanakull. Udriku sihtkaitsevööndi kaitse eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik metsa- ja sooelupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide kaitse tagamiseks. Vööndipiir kulgeb mööda kinnistupiire ja teed, Mädajärve sihtkaitsevööndiga piirneval alal mööda kraavi, mõttelist sirget, metsasihti ja Suurjärve kaldajoont.

Rutkamäe sihtkaitsevöönd (358,3 ha) paikneb Harjumaal Kuusalu vallas Kolgu külas. Vööndi maa-ala on tervikuna riigiomandis – katastriüksus Aegviidu metskond 41 (35206:002:0266) ja osaliselt Loobu metskond 73 (27302:003:0081). Vööndi idaosa on reljeefne. Loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid katavad 25–30%

sihtkaitsevööndist. Valdavalt on tegemist metsamaaga, puistutest esineb kõige rohkem märgade kasvukohatüüpide männikuid. Enam-vähem võrdses osas leidub vanu loodusmetsi (9010*), rohunditerikkaid kuusikuid (9050), okasmetsi oosidel (9060), soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsi (91D0*). Kaitstavatest liikidest kasvab vööndis palu-karukell, sile tondipea, laialehine neiuvaip, kahelehine käokeel, vööthuul-sõrmkäpp ja pruunikas pesajuur. Vööndisse ulatub Litsemäe II metsise mängupaika (Ristsaare reservaat) ümbritsev metsise elupaik, kattes umbes 25% vööndi soiste metsadega põhjaosast. Vööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning koosluste looduslikkuse taastamine. Hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik metsaelupaigatüüpide ja kaitsealuste liikide kaitse tagamiseks ning elupaigatüüpide pindala suurenemise võimaldamiseks. Vööndipiir, mis on lääneosas ka välispiiriks, kulgeb valdavalt mööda kinnistupiiri ja jõekallast, Ohepalu sihtkaitsevööndiga piirneval alal mööda kõlvikupiiri ja Tapa sihtkaitsevööndiga piirneval alal mööda kraavi.

Ohepalu sihtkaitsevöönd (608,5 ha) paikneb Lääne-Virumaal Kadrina vallas Ohepalu külas ja Harjumaal Kuusalu vallas Kolgu külas. Vöönd paikneb tervikuna riigimaal katastriüksustel Loobu metskond 131 (27302:001:0090) ja Aegviidu metskond 41 (35206:002:0266). Loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid katavad umbes 90% vööndist. Põhiosa vööndist moodustab Ohepalu raba (7110*), mille keskel on Ohepalu järv (3160). Rabasid ümbritsevad männienamusega puistud ja rabade vahelt kulgeb põhja-lõunasuunaline oos. Metsaelupaigatüüpidest on Ohepalu sihtkaitsevööndis esindatud vanad loodusmetsad (9010*), okasmetsad oosidel (9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Vööndisse ulatub Litsemäe II metsise mängupaika (Ristsaare reservaat) ümbritsev metsise elupaik, kattes umbes 20% vööndi soiste metsadega edelaosast. Vööndi kaitse eemärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning koosluste looduslikkuse taastamine. Hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik soo- ja metsaelupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide kaitse tagamiseks ning elupaigatüüpide pindala suurenemise võimaldamiseks. Vööndipiir, mis on suures osas ka välispiiriks, kulgeb valdavalt mööda kinnistupiiri, Litsemäe rabaga piirneval alal on arvestatud kõlvikupiiri või jalgrada.

Ellamaa sihtkaitsevöönd (1160,9 ha) paikneb Harjumaal Kuusalu vallas Kolgu ja Pala külas. Vöönd paikneb tervikuna riigimaal katastriüksustel Aegviidu metskond 41 (35206:002:0266) ja Aegviidu metskond 49 (35206:002:0090) ning katastrisse kandmata jätkuvalt riigi omandis oleval maal. Põhiosa vööndist moodustab Litsemäe raba (7110*). Sood ümbritsevates puistutes on kerge ülekaal männil, kuid arvestatavalt leidub ka sookaasikuid, kuusikuid ja hall-lepikuid. Loodusdirektiivile vastavaid metsaelupaigatüüpe on fragmentidena üle kogu vööndi. Enamasti on need vanad loodusmetsad (9010*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Inventeeritud on üksikuid soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) puistuid ning rohunditerikkaid kuusikuid (9050). Raba keskel paiknevad mõned huumustoitelised järved ja järvikud (3160). Kaitstavatest liikidest pesitsevad vööndis kaljukotkad (kaks pesa) ja alal on Litsemäe 1 metsise mängupaik. Taimeliikidest on registreeritud ainulehist soovalku, kahkjaspunast sõrmkäppa, kahelehist käokeelt, vööthuul-sõrmkäppa, suurt käopõlle ja sooneiuvaipa. Vööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik soo- ja metsaelupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide kaitse tagamiseks ning elupaigatüüpide pindala suurenemise võimaldamiseks. Vööndipiir, mis on edelaosas ka välispiiriks, kulgeb valdavalt mööda kinnistupiiri, kaguosas ka kõlvikupiiri või jalgrada.

Mädajärve sihtkaitsevöönd (185,1 ha) paikneb Lääne-Virumaal Kadrina vallas Kõrveküla ja

Mõndavere külas. Vöönd paikneb tervikuna riigimaal katastriüksusel Loobu metskond 116 (27302:001:0099). Ligikaudu 80% vööndist moodustab Udriku raba (7110*), mille keskel paikneb Udriku Mädajärv (3160). Vööndi lääneosa läbival oosil domineerivad okaspuuenamusega puistud (9060). Oosi jalamil, üleminekul rabaalale, esinevad siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Vöönd kattub Mädajärve metsise mägupaigaga. Vööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik soo- ja metsaelupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide kaitse tagamiseks ning elupaigatüüpide pindala suurenemise võimaldamiseks. Vööndipiir kulgeb lääneosas mööda kinnistupiiri, loodeosas kraavi, kirdeosas mõttelist sirget kuni metsasihini, idaosas metsasihti ja mõttelist sirget kuni Suurjärveni, lõunaosas Suurjärve kaldajoont.

Kaansoo sihtkaitsevöönd (271,1 ha) paikneb Harjumaal Kuusalu vallas Pala külas. Lõunapoolse osa (ca 50%) vööndist moodustab riigimaa: Aegviidu metskond 50 (35206:002:0265) ja 0,6 ha pindalaga Polügoon 39 (35206:002:0340). Vööndi põhjapoolne osa on katastrisse kandmata jätkuvalt riigi omandis olev maa. Sihtkaitsevöönd ümbritseb puhvrina Kaansoo reservaat. Ligikaudu 30% vööndist on kaetud loodusdirektiivile vastavate elupaigatüüpidega. Elupaigad jaotuvad ühtlaselt üle kogu vööndi. Peamiselt on tegemist siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) ning soostuvate ja soo-lehtmetsadega (9080*), kuid leidub ka vanu loodusmetsi (9010*) ja rohunditerikkaid kuusikud (9050) ning sooelupaikadest on väikeseid alasid looduslikus seisundis rabadega (7110*). Vööndi lõuna- ja kaguosas on hulgaliselt registreeritud kaitsealuseid taimeliike: ainulehine soovalk, kõdu-koralljuur, kärbesõis, väike käöpõll, kahelehine käokeel, soo-neiuvaip, kahkjaspunane sõrmkäpp, pruunikas pesajuur, suur käöpõll, vööthuul-sõrmkäpp, harilik käoraamat, roomav öövilge ja valge vesiroos. Vööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik soo- ja metsaelupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide kaitse tagamiseks ning elupaigatüüpide pindala suurenemise võimaldamiseks. Vööndipiir kulgeb mööda kinnistupiiri ja põhjaosas metsasihti ja mõttelist sirget.

Kuresoo sihtkaitsevöönd (36 ha) paikneb Lääne-Virumaal Kadrina vallas Arbavere külas. Vööndist 35,75 ha on riigimaa katastriüksuse Loobu metskond 118 (27301:001:0129) osa ning 0,25 ha on katastrisse kandmata jätkuvalt riigi omandis olev maa. Vööndi loodepiiri kõrgemal pinnavormil kasvavad pohla- ja kanarbikumännikud, kuid suurem osa vööndist on kaetud märgade kasvukohatüüpide männipuistutega. Vööndi kaguosa moodustab Tuksmani raba ehk Kuresoo serv, mis vastab loodusdirektiivi elupaigatüübile siirde- ja õõtsiksood (7140). Väikestel aladel leidub ka siirdesoo- ja rabametsa (91D0*) ning soostuvat ja soo-lehtmetsa (9080*). Vööndis on kaitsealuse liigi metsise Tuksmani mägupaik. Vööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik soo- ja metsaelupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide kaitse tagamiseks ning elupaigatüüpide pindala suurenemise võimaldamiseks. Vööndipiir, mis on põhjaosas ka välispiiriks, kulgeb mööda kinnistupiiri, ida- ja edelaosas mööda kraave ja lõunaosas kraave ühendavat mõttelist sirget.

Tapa sihtkaitsevöönd (163,9 ha) paikneb Lääne-Virumaal Kadrina vallas Ridaküla külas. Vööndi moodustab riigimaa katastriüksus Loobu metskond 73 (27302:003:0081). Loodusdirektiivi elupaigatüüpidest on vööndis inventeeritud liigirikkad madalsood (7230). Kogu vööndi ulatuses kasvab rohkesti kaitstavaid taimeliike. Neist on II kaitsekategooria liigid kaunis kuldking, kõdu-koralljuur, kärbesõis ja koldjas selaginell ning

III kaitsekategooriasse kuuluvad eesti soojumikas, kahkjaspunane sõrmkäpp, hall käpp, sooneiuvaip, tumepunane neuvaip, suur-käopõll, pruunikas pesajuur, balti sõrmkäpp, harilik käoraamat ja kahelehine käokeel. Vööndi kaitse eesmärk on kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse ning poollooduslike rohumaade säilitamine. Hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik poollooduslike koosluste hooldamise ja kaitsealuste liikide kaitse tagamiseks. Vööndipiir, mis valdavas osas on ka välispiiriks, kulgeb mööda kinnistupiiri, Rutkamäe sihtkaitsevööndiga piirneval alal mööda kraavi.

Köverjärve (35,3 ha), **Pala** (95,8 ha) ja **Põima piiranguvööndid** (20,8 ha) paiknevad riigi- ja eramaadel. Pala piiranguvööndi maast kuulub eraomandisse ligikaudu 50% ja riigiomandisse 10%, ülejäänud on katastrisse kandmata jätkuvalt riigiomandis olevad maad. Põima piiranguvööndi maadest on ligi 2/3 eraomandis ja 1/3 riigiomandis. Köverjärve piiranguvööndi maad on riigiomandis. Vööndite kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine. Vööndid on vajalikud metsa- ja sookoosluste ning maastikuilme säilitamiseks ning kõrgema väärtusega looduslike koosluste puhverdamiseks. Köverjärve piiranguvööndis paikneb Köverjärv ning ala on valdavalt kaetud vanade kuuse- ja männipuistutega, millest ligi pooled vastavad loodusdirektiivi elupaigatüüpide nõuetele. Vöönd on puhvriks sihtkaitsevööndi kõrge loodusväärtusega metsadele. Pala piiranguvööndi tuumikuks on metsastunud soine ala, mida ümbritsevad kõrgematel pinnavormidel kasvavad vanad, peamiselt kuuse- ja männipuistud. Ala on oluline puhver Ohepalu raba säilitamiseks ja metsakoosluste elustiku mitmekesisuse tagamiseks. Põima piiranguvöönd on kogu ulatuses kaetud vana metsaga ning on oluline oosistu pinnavormi ja maastikuilme kaitseks. Köverjärve piiranguvööndi piir, mis on idaosas ka välispiiriks, kulgeb mööda kinnistupiiri. Pala piiranguvööndi piir, mis on suures osas ka välispiiriks, kulgeb valdavalt mööda kinnistupiiri, põhja- ja kirdeosas mööda teid. Põima piiranguvööndi piir kulgeb läänes osas mööda kinnistupiiri ja idaosas mööda kraavi, mis on ühtlasi ka välispiiriks.

Metsaküla piiranguvööndi (642 ha) maast on ligikaudu 50% riigiomandis ja 50% eraomandis. Vööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse, maastikuilme, pärandmaastiku ja poollooduslike koosluste säilitamine. Vöönd on oluline sooökosüsteemi terviklikkuse ja funktsionaalsuse säilitamiseks, olles Tuksmani, Vohnja ja Udriku raba vahel ühenduslülilik. Enne II maailmasõda oli ala kasutusel sookarja- ja heinamaadena ning pikema aja jooksul mõjutatud kuivendusest. Viimased 30–40 aastat ei ole alal majandustegevust toimunud ja kuivendusvõrkude mõju looduslikule veerežiimile on tunduvalt vähenenud. Kuivendusvõrgu taastamisel oleks sellel oluline mõju ala ümbritsevatele Tuksmani, Vohnja ja Udriku rabale. Alal leidub ka kõrgemaid, metsastunud pinnavorme – mõhnasid. Vööndist 62% katavad loodusdirektiivi soo- ja metsaelupaigatüübid ning 15% poollooduslikud kooslused. Metsaküla piiranguvööndi piir kulgeb põhiosas mööda kinnistupiiri, väikeses lõigus Woodlandi katastriüksusel (27302:001:0056) ka mööda mõttelist sirget.

Mäetaguse (121,1 ha) ja **Mägiküla piiranguvööndi** (222,1 ha) maad on valdavalt eraomandis. Ligikaudu 1/4 Mäetaguse piiranguvööndi maast on riigiomandis ja 3/4 eraomandis. Mägiküla piiranguvööndi maast ligikaudu pool on eraomandis, 1/4 riigiomandis ning 1/4 katastrisse kandmata jätkuvalt riigiomandis olevad maad. Vööndite kaitse-eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning loodusliku maastikuilme ja pärandmaastiku taastamine. Loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpe on Mäetaguse piiranguvööndis inventeeritud 23% pindalast. Mäetaguse piiranguvööndit läbib põhja-lõunasuunaline oos ja vööndi läänepoolsesse ossa ulatub Litsemäe raba. Vöönd on oluline

pinnavormi (oosi) ja raba kaitseks. Oosil ja oosi ümbruses kasvavad metsad on kõrge vanusega ning seetõttu olulised elustiku mitmekesisuse tagamisel. Mägiküla piiranguvöönd on Udriku raba läänepoolseks puhvriks. Valdavalt on ala kaetud keskealiste, märgade kasvukohatüüpide metsadega, paiguti leidub ka kõrgemaid metsaga pinnavorme. Mägiküla piiranguvööndis on inventeeritud loodusdirektiivi elupaigatüüpe 37% pindalast. Mägiküla piiranguvööndi piir kulgeb mööda kinnistupiiri.

Sakssaare piiranguvööndi (115,9 ha) maast on ligikaudu 70% riigiomandis, 20% eraomandis ja 10% katastrisse kandmata jätkuvalt riigiomandis olevad maad. Vööndi kaitse-eesmärk on looduse mitmekesisuse, maastikuilme ja pärandmaastiku säilitamine ning kaitsealuse liigi metsise püsielupaiga ja elupaiga kaitse. Vööndisse kuulub Litsemäe II metsise püsielupaik ning see on moodustatud metsise kaitsevajadustest lähtuvalt ja arvestades vana talukoha olemasolu. Ligikaudu kolmandik vööndist vastab loodusdirektiivi metsaelupaigatüübile siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), fragmentidena leidub ka elupaigatüüpi vanad loodusemetsad (9010*). Sakssaare piiranguvööndi piir kulgeb valdavalt mööda kinnistupiiri, lääneosas mööda metsasihti ja selle mõttelist pikendust, mis on ühtlasi ka välispiiriks.

Ohepalu looduskaitseala pindala on 5934,6 ha, millest on riigimaad 4983,5 ha, katastrisse kandmata jätkuvalt riigi omandis olevat maad 293,2 ha, eramaad 644,2 ha ja segaomandit (era- ja riigi kaasomand) 13,7 ha. Võrreldes Vabariigi Valitsuse 03.06.1997. a määrusega nr 109 moodustatud Ohepalu looduskaitsealaga suureneb kaitstava ala pindala 848,9 ha võrra. Kaitseala on laiendatud peamiselt loodusdirektiivi lisale vastavate koosluste kompaktsete esinemisalade tõttu. Piirimuudatuste tõttu lisandub kaitsealale 625 ha riigimaad, 243,4 ha eramaad ja 4,4 ha katastrisse kandmata jätkuvalt riigi omandis olevat maad ning kaitsealalt arvatakse välja 7,2 ha riigimaad, 10,5 ha eramaad ja 6,2 ha katastrisse kandmata jätkuvalt riigi omandis olevat maad.

Kaitseala koosneb kahest loodusreservaadist (Kaanjärve ja Ristsaare), üheksast sihtkaitsevööndist (Ellamaa, Kaansoo, Kuresoo, Mädajärve, Ohepalu, Rutkamäe, Tapa, Tuksmani ja Udriku) ja seitsmest piiranguvööndist (Kõverjärve, Metsaküla, Põima, Pala, Mäetaguse, Mägiküla ja Sakssaare). Reservaati kuulub 172,8 ha, sihtkaitsevööndisse 4508,7 ha ja piiranguvööndisse 1253,1 ha.

2.5. Kaitsekord

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ning kaitseala tsoneeringu ja kaitsekorra kohta koostatud eksperdiarvamust (eksperdid Marek Sammul ja Kadri Tali Pärändkoosluste Kaitse Ühing, 2002. a).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalsed. Leebem kaitsereežiim seab ohtu kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise. Kaitse-eeskirja koostamisel on arvestatud kaitsekorra mõjuga loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkidele ning Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivate erisustega.

Eelnõukohase kaitse-eeskirja järgi jaotub kaitsealune maa- ja veeala vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheks loodusreservaadiks, üheksaks

sihtkaitsevööndiks ja seitsmeks piiranguvööndiks.

2.5.1. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kogu kaitsealal kehtivad kaitsekorra üldpõhimõtted on kooskõlas looduskaitseeadusega. Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ning püüda kala kogu kaitsealal välja arvatud loodusreservaadis ning kaitse-eesmärgiks olevate liikide pesitsusajal Ellamaa sihtkaitsevööndis 1. veebruarist 31. juulini ja Kuresoo ja Mäda järve sihtkaitsevööndis 1. veebruarist 30. juunini. Ellamaa sihtkaitsevööndis asub metsise mängupaik ja kaljukotka pesapaik ning Kuresoo ja Mäda järve sihtkaitsevööndis asuvad metsise mängupaigad. Sihtkaitsevööndite liikumispiirangute eesmärk on tagada kaitsealuste linnuliikide häirimatu pesitsus.

Telkimine ja lõkketegemine kaitsealal on reguleeritud, et tagada kaitseväärtuste säilimine. Vältimaks suurenevat negatiivset mõju kooslustele ja kaitsealustele liikidele (häirimine, tallamine, prahistamine, puude raiumine lõkkematerjali jaoks) on telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal lubatud ainult õuemaal ning kaitseala valitseja poolt ettevalmistatud ja tähistatud kohtades. Ülejäänud juhtudel on lõkketegemine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Piirang aitab vältida väärtuslike metsa- ja sooelupaikade tahtmatut kahjustamist. Erandkorras võib kaitseala valitseja anda loa telkimiseks ja lõkke tegemiseks, kui see ei kahjusta kaitse-eesmärgi saavutamist.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine selleks ette nähtud teedel. Sõidukiga sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, piiranguvööndis maatulundusmaal metsa- ja põllumajandustöödel, ning liinirajatiste hooldustöödel. Kaitsealal asuvad tallamisõrnad looduslikud ja poollooduslikud kooslused, mis on kaitsealuste liikide kasvukohtadeks ja elupaikadeks ning sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid kahjustab oluliselt elupaikade looduslikku seisundit ja suurendab häiringuid. Samuti on reljeefsetel aladel suurem oht erosiooni tekkeks, sõidukite ja maastikusõidukitega oosidel ja mõhnadel sõitmine põhjustab suuremat kahju kui tasasel maastikul sõitmine. Madalamatel aladel on rabad ja soostuvad alad, mille taimestik taastub pärast kahjustada saamist aeglaselt. Kaitseala valitsejal on õigus määrata, millised teed on mõeldud kaitsealal liiklemiseks ning millised teed tuleb liikluseks sulgeda vältimaks kaitsealuste liikide häirimist, koosluste taluvuspiiri ületamist ning seisundi olulist halvenemist. Kaitseala territooriumil on teedevõrk piiratud, ala läbivateks teedeks on ida-läänesuunaline kohaliku tähtsusega Ohepalu-Pala tee ja põhja-lõunasuunaline mööda Tapa-Pikassaare ooside harju kulgev halvasti läbitav pinnastee, mis algab Mõndavere lähedalt ja lõpeb Tapa lähistel. Viimati mainitud tee kulgeb ala lõunaosas üle Valgejõe Tapa-Lehtse teeni, kuid Valgejõe sild pole autoga ületatav. Teed, mis ei ole sõidukiga sõitmiseks ettenähtud, on määratud täpsemalt ära kaitsekorralduskavaga. Metsateede sulgemiseks kasutatakse liikluskorraldusvahendeid, milleks on liiklusemärgid. Äärmisel vajadusel on põhjendatud ka tõkkepuude kasutamine, kuna ala on väga hõreda külastatavusega piirkond, kus pidev järelevalve teostamine on raske ning kus on ilmnunud liiklemiskeelu eiramise probleemid. Isetekkelised teed suletakse tõkestuspostidega. Erandjuhul on lubatud sõidukitega sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid ja maastikusõidukiga sõitmine. Erandid on vajalikud, et võimaldada kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töid, kaitseala valitseja nõusolekul teostatavat teadustegevust, piiranguvööndis maatulundusmaal metsa- ja põllumajandustöid ning liinirajatiste hooldustöid. Kavandatavad liikumispiirangute leevendused on kooskõlas looduskaitseeadusega ja nende tõttu ei seata ohtu looduskaitseala

kaitse eesmärgi saavutamist.

Kaitseala veekogudel on lubatud mootoriga ujuvvahendiga sõitmine. Mootoriga ujuvvahendiga sõitmine rikub veekogude pehmeid kaldaid ja kahjustab veekogude elustikku. Mootoriga ujuvvahendiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Ohepalu looduskaitseala järved on vaateliselt ja looduskaitsealalt olulised ning nende kaitse eesmärgiks on loodusliku seisundi säilitamine. Suuremad järved asuvad sihtkaitsevööndis, milleni viivad pinnasteed on kaitseala valitseja poolt mootorsõidukiga liiklemiseks suletud. Väiksematele järvedele on ligipääs mootorsõidukiga hea, kuid kuna need järved on väikesed, siis hea seisundi tagamiseks tuleb neil mootoriga ujuvvahendiga sõitmist vältida. Mootoriga ujuvvahendiga sõitmine on keelatud kõikidel järvedel, et vältida vee- ja kaldataimede hävinemist ning lainetust, mis põhjustab kallaste erosiooni.

2.5.2. Tegevuse kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud looduskaitseaduse § 14 lõike 1 alusel. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lauri või paadisilla ehitamiseks, seada projekteerimistingimusi ja anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja vee erikasutusluba ning ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, jahiulukeid lisasööta.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel ei kahjusta tegevus kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusotsuse kaudu leida lahendusi, mis tagavad looduskaitse ja arendushuvide ühitamisel loodusväärtuste säilimise. Jahiulukite lisasöötmise suurendab metssigade, kährikute ja rebaste arvukust kaitsealal, mis seab ohtu maas pesitsevate lindude (nt metsis) pesitsemise. Sellest tulenevalt on looduskaitsealal jahiulukite lisasöötmise lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul, mis võimaldab vajadusel keelata lisasöötmise, kui see kahjustab kaitseala kaitse eesmärke.

2.5.3. Loodusreservaat

2.5.3.1. Loodusreservaadi eesmärgid

Loodusreservaat on kaitseala otsesest inimtegevusest puutumata loodusega maa- või veela, kus tagatakse looduslike koosluste säilimine ja kujunemine üksnes looduslike protsesside

tulemusena. Ühtlasi kaitstakse kaitstavate liikide elupaiku. Kaitsealal on Kaanjärve ja Ristsaare loodusreservaat, mis on moodustatud I kategooria kaitsealuse liigi must-toonekure (*Ciconia nigra*) elupaikade kaitseks.

Loodusreservaadis on keelatud igasugune inimtegevus, sealhulgas inimeste viibimine, välja arvatud järelevalve ja päästetöödel, loodusobjekti valitsemise ja kaitse korraldamise eesmärgil ning kaitseala valitseja nõusolekul teadustegevuse, loodusobjekti seisundi jälgimise ja hindamise eesmärgil. See on vajalik kaitsealuse liigi kaitseks ja looduslike koosluste üksnes looduslike protsesside tagamiseks. Kaitsealuse linnuliigi must-toonekure pesitsusalad on loodusreservaadis, sealne kaitsekord väldib liigi tahtmatut häirimist mis tahes viisil, mis on väga oluline pesitsuse õnnestumiseks.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks. Sihtkaitsevööndi kaitsekorruga on võimalik tagada kaitseala kaitse eesmärk, milleks on metsa-, soo-, järve- ja poollooduslike koosluste elustiku mitmekesisuse ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Sihtkaitsevööndite kaitse eesmärgid on seatud lähtuvalt seal esinevatest loodusväärtustest. Vööndite kaitse eesmärkides ei korrata kaitseala üldiseid eesmärgi, vaid tuuakse välja igale kindlale vööndile eriomane eesmärk. Tuksmani ja Udriku sihtkaitsevööndi kaitse eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Rutkamäe ja Ohepalu sihtkaitsevööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning koosluste looduslikkuse taastamine. Ellamaa, Mädajärve, Kaansoo ja Kuresoo sihtkaitsevööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Tapa sihtkaitsevööndi kaitse eesmärk on kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse ning poollooduslike rohumaade säilitamine.

Sihtkaitsevööndi kaitsekord tagab loodusdirektiivi I lisas nimetatud metsaelupaigatüüpide kaitse. Need elupaigatüübid on vanad loodusemetsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Esinduslikumad vanad loodusemetsad (9010*) paiknevad Udriku, Ellamaa ja Rutkamäe sihtkaitsevööndis. Esinduslikumad rohunditerikkad kuusikud (9050) paiknevad peamiselt Udriku ja Rutkamäe sihtkaitsevööndis ning okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (9060) läbivad kaitseala Tuksmani, Udriku, Mädajärve, Ohepalu ja Rutkamäe sihtkaitsevööndis. Esinduslikke soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*) esineb valdavalt Udriku sihtkaitsevööndis ning siirdesoo- ja rabametsi (91D0*) Udriku, Kaansoo ja Rutkamäe sihtkaitsevööndis. Direktiivi sooelupaigatüübid rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140) ning liigirikkad madalsood (7230) on arvatud sihtkaitsevööndisse, sest sealne kaitsekord võimaldab keelata majandustegevust ja olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöid, mis kahjustavad sooelupaikade soodsat seisundit. Suuremad rabad (7110*) paiknevad Tuksmani, Mädajärve, Udriku, Ellamaa ja Ohepalu sihtkaitsevööndis. Kõikide elupaigatüüpide puhul on eesmärk säilitada kõrge väärtusega alasid või parandada C-esinduslikkusega kooslusi vähemalt esinduslikkusele B. Esinduslikkust hinnatakse selle põhjal, kui võrd hästi vastab mets elupaikade tõlgendamise käsiraamatus kirjeldatud elupaiga tunnustele, sealhulgas kasvukohatüübi tunnustele (Paal 1997; 2007).

Kaitsealuste taimeliikide kasvualad on arvatud sihtkaitsevööndisse, sest sealne kaitsekord

võimaldab kehtestada soodsa seisundi tagamiseks vajalikku majandamispiirangut. Kaitsealuste linnuliikide kaljukotka (*Aquila chrysaetos*), kassikaku (*Bubo bubo*), laanerähni (*Picoides tridactylus*) ja sookure (*Grus grus*) pesitsusalad paiknevad sihtkaitsevööndis, kus kaitsekord võimaldab seada metsade majandamisele ning inimeste liikumisele piiranguid. See on väga oluline pesitsuse õnnestumiseks. Metsise (*Tetrao urogallus*) elupaigad paiknevad valdavalt sihtkaitsevööndis, kus kaitsekord võimaldab seada metsade majandamisele ning inimeste liikumisele piiranguid. Erandina paikneb Litsemäe II metsise püselupaik Saksaare piiranguvööndis, kuna Saksaare on vana talukoht, mistõttu ei ole seda otstarbekas tsoneerida sihtkaitsevööndisse. Metsise elupaiga kaitse tagamiseks on piiranguvööndis lubatud vaid kaitseala valitseja loal turberaie langi pindalaga kuni 2 hektarit ning lageraie kuusikutes langi pindalaga kuni 0,5 hektarit ja hall-lepikutes langi pindalaga kuni 1 hektar.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine ettevalmistamata kohtades ja kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohtades, mis on selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ja tähistatud. Kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohtades rohkem kui 50 osalejaga ja ettevalmistamata kohtades rohkem kui kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Eesti Metsainstituudi looduskaitse laboratooriumi 1986. aasta koosluste tallamiskindluse aruande kohaselt võib tallamiskindlatele kooslustele lubada 20–30 inimest hektari kohta ööpäevas, kahjustamata seejuures pinnast. Tallamisõrnadele kooslustele tohib kohati lubada ainult ühe inimese hektari kohta, vähem tallamisõrnadele 5–6 inimest hektari kohta ööpäevas. Sihtkaitsevööndid on ette nähtud looduslike liikide ja elupaikade kaitseks ning looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks, mistõttu külastajate massiline viibimine võib kahjustada vööndite kaitse eesmärgi saavutamist. Enamasti asuvad sihtkaitsevööndis tallamisõrnad kooslused (rabad, soostunud metsad) ning need on inimpelglike kaitsealuste liikide (röövlinnud, sookurg jt) elupaigad. Selleks et tagada koosluste ja kaitsealuste liikide ning nende elupaikade soodne seisund, tuleb piirata rahvaüritustest osalejate arvu ning suunata üritused kohtadesse, kus nende mõju kooslustele oleks minimaalne. Regulasioon on vajalik, et võimaldada kaitseala valitsejal seada tingimusi ürituste korraldamisele lähtuvalt kaitse eesmärkidest. Ohepalu looduskaitseala kaitsekorralduskava koostamise käigus selgitati välja ka rahvaürituste korraldamisest (orienteerumisvõistlused, matkad, kaitseväge harjutused jmt) huvitatud grupid. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Kaitsealuste liikide elupaikade säilitamiseks või parandamiseks on lubatud liigikaitseelised tööd. Näiteks metsise mängupaigas peab vajaduse korral olema võimalik alusmetsa või puistu teise rinde harvendamine.

Rutkamäe ja Ohepalu sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse eesmärgile. Koosluse kujundamine on vajalik Ohepalu sihtkaitsevööndis eelkõige vaadete avamiseks oosilt Ohepalu järvele. Rutkamäe sihtkaitsevööndis on tegemist valdavalt metsamaaga, loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid katavad 25–30% vööndist. Rutkamäe sihtkaitsevööndis on vajalik metsakoosluste kujundamine loodusliku mitmekesisuse taastamiseks, puistu struktuuri, direktiivi elupaigatüüpide või liikide soodsa seisundi hoidmiseks.

Tapa sihtkaitsevööndis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik tegevus. Selles vööndis asuvad loodusdirektiivi elupaikade kriteeriumitele vastavad poollooduslikud kooslused, mille säilitamiseks on

vajalikud hooldustööd.

Tapa sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja veerežiimi taastamine. Kaitseala valitseja nõusoleku nõue aitab paremini reguleerida kraavide hoiutööd ja veerežiimi taastamist. Vältida tuleb üleujutuste tekkimist ja seeläbi elupaikade hävimist. Kraavide hooldamisel peab vältima pinnase liigset kuivendamist, mis võib mõjutada kaitstavate koosluste (eelkõige märgade koosluste) ja liikide seisundit.

Sihtkaitsevööndis on lubatud valitseja nõusolekul olemasolevate teede ja liinirajatiste hooldustööd. Valitseja nõusolek lubab vajaduse korral seada hooldustöödele tingimusi lähtuvalt ala kaitse eesmärkidest. Peamiseks hooldustööks teedel on maha kukkunud ja murdunud puude eemaldamine ning ohtlike puude raie, samuti võsa eemaldamine teede äärest. Kooskõlastuse andmisel saab kaitseala valitseja seada tingimusi, millega peab teede hooldamisel arvestama, et ala loodusväärtused ei saaks kahjustada. Hooldust vajavad ka külastuskoormuse reguleerimiseks paigaldatud liikluskorraldusvahendid (liiklusmärgid, tõkkepuud), infotahvlid ja kaitseala tähised.

Jahipidamine on lubatud sihtkaitsevööndis kaitseala valitseja nõusolekul, arvestades kaitse-eeskirjaga seatud piiranguid viibimisele sihtkaitsevööndites. Jahipidamise täpsem korraldus on esitatud Ohepalu looduskaitseala kaitsekorralduskavas. Lähtuvalt jahilukite iga-aastase seire tulemustest võib kaitseala valitseja nõusolekul ulukite arvukust reguleerida nii, et see ei kahjustaks kaitse-eesmärkide saavutamist. Aasta läbi reguleerimine peab olema võimalik reaalse ohu tekkimise vältimiseks rangelt kaitstavaile liikidele ning võõrliikide kõrvaldamiseks (nt kährik, mink), et vältida mõju maas pesitsejatele ja kärntõve levikut. Kaitseala territoorium jaguneb Viitna, Nahe ja Vohnja jahipiirkonna vahel. Jahipidamise juhised vööndite kaupa on välja töötatud keskkonnaagentuuri, jahimeeste ja kaitseala valitseja koostöös. Vastavalt ekspertide soovitudele võib sihtkaitsevööndis reguleerida põdra, metssea, rebase, kopra, nugise ja võõrliikide arvukust. Kaitseala valitseja tugineb laskelimiitide määramisel liigiekspertide soovitudele ja jooksva aasta loendusandmetele. Roo ja adru varumist kaitse-eeskirjaga ei reguleerita, sest kaitsealal ei ole roostikke ega adru.

2.5.4.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on kooskõlas kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega keelatud majandustegevus, loodusvarade kasutamine ja uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks. Uute ehitiste püstitamine on keelatud, et vältida väärtuslike metsa- ja soelupaikade kahjustamist. Sihtkaitsevööndis on tegemist looduslike kooslustega, kus suures osas on registreeritud loodusdirektiivi elupaigatüübid. Elupaikadele tuleb tagada soodsa seisundi säilimine, tähenduses, et nende looduslik levila on muutumatu suurusega või laieneb. Looduslikele kooslustele ehitamise keeld on lisaks vajalik loodusliku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamiseks. Rajatiste püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks on lubatud üksnes sellisel juhul, kui see ei kahjusta kaitseväärtusi ja on kõige optimaalsem lahendus. Kaitseala tarbeks on vajalik püstitada tähiseid, infotahvleid vm kaitsekorralduslikke rajatiseid.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Piiranguvööndisse on jäetud vähem väärtuslikud majandatavad kooslused. Piiranguvööndites on loodusdirektiivi elupaigatüüpe inventeeritud paiguti, nende osakaal on suhteliselt väike või on need vähemesinduslikud. Piiranguvöönd on puhvriks kõrge väärtusega kooslustele ja koridoriks kõrge väärtusega koosluste vahel, tagab kaitseala sidususe, vähendab võimalikke häiringuid ning säilitab alal metsakooslused.

Kaitsealal on seitse piiranguvööndit: Kõverjärve, Metsaküla, Põima, Pala, Mäetaguse, Mägiküla ja Saksaare piiranguvöönd. Kõverjärve, Pala ja Põima piiranguvööndi kaitseeesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine; Metsaküla piiranguvööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse, maastikuilme, pärandmaastiku ja poollooduslike koosluste säilitamine; Mäetaguse ja Mägiküla piiranguvööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse säilitamine ning maastikuilme ja pärandmaastiku taastamine ning Saksaare piiranguvööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse, maastikuilme ja pärandmaastiku säilitamine ning kaitsealuse liigi elupaiga kaitse.

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisusi, mis on määratud §-des 6 ja 19; kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas, kaitseala valitseja nõusolekul rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas ning jahipidamine. Inimeste liikumine piiranguvööndis on lubatud, kuid suuremate rahvaürituste korraldamine tuleb kooskõlastada kaitseala valitsejaga, et vältida ürituste korraldamist kaitsealuste liikide kasvukohtades ja tallamisõrnades kooslustes ning tagada prügimajanduse korraldus.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud uute ehitiste püstitamine kaitseala tarbeks ning elamumaa ja endistes taluõuekohtades. Elamumaa sihtotstarbega on kaitsealal vaid Põlluri maaüksus (27301:001:1010). Endiste taluõuekohtade all on mõeldud praeguseks hävinud taluõuede (taluõue moodustas elamu koos abihoonetega) algseid kohti. Kui taluõu ja juurdepääsutee on säilinud, võib kaitseala valitseja lubada taluhoonete taastamist. Antud tingimused on vajalikud piirkonnale iseloomuliku maastikuilme, pärandmaastiku ja loodusväärtuste (looduslikud ja poollooduslikud kooslused, looduslik mitmekesisus) kaitseks. Kaitsealal on valdavalt levinud looduslikud soo- ja metsakooslused, ala on paljude kaitsealuste liikide elupaigaks. Ehitamine on pöördumatu protsess, millel on oluline negatiivne mõju looduslikele kooslustele ja liikidele (hävitamine, kahjustamine, killustamine). Samuti kahjustab ehitamine maastikuilmet. Seetõttu on keelatud ehitiste püstitamine väljapoole olemasolevaid õuealaid või endisi taluõuekohti. Kaitseala tarbeks on võimalik püstitada külastuskorralduslikke rajatise (infotahvlid vm), samuti vajaduse korral ehitisi poollooduslike koosluste hooldamiseks. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud tee- ja tehnovõrgurajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks. Vajaduse korral peab olema lubatud näiteks elektri- ja sideliinide püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks. Uusi juurdepääsuteid üldjuhul ei kavandata, vajaduse korral on võimalik lühikese teelõigu rajamine (järgides ajalooliselt kujunenud struktuuri), kui see on vajalik elamule juurdepääsu tagamiseks ja ei kahjusta kaitseväärtusi.

Piiranguvööndis on lubatud metsa majandamine. Looduskaitseadus keelab piiranguvööndis uuendusraied, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Looduskaitseaduse kohaselt võib

kaitse-eeskirjaga piiranguvööndis seada raielangi suurusele metsaseaduses sätestatud erinevaid piiranguid, mis on vajalikud koosluse või selles vööndis oleva kaitsealuse liigi säilimiseks ning sätestada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamise nõude. Piiranguvööndis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul turberaie langi pindalaga kuni 2 ha ning lageraie kuusikutes langi pindalaga kuni 0,5 ha ja hall-lepikutes langi pindalaga kuni 1 ha, kusjuures tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus. Selleks et häiringute mõju oleks minimaalne, ei tohi turberaie langi pindala olla suurem kui 2 ha, lageraie langi pindala kuusikutes 0,5 ha ja hall-lepikutes 1 ha. Langi suurused on piisavad, et tagada metsade looduslik uuenemine, kuna kõrval asuva metsa mõju on veel küllaltki suur. Suuremate lankide puhul ei uuene lank looduslikult nii efektiivselt, mistõttu taastamiseks peab sekkuma inimene. See omakorda viib paigast loodusliku tasakaalu, vähendab bioloogilist mitmekesisust, muudab maastikuilmet ja niiskematel aladel võib transpiratsiooni katkemise tõttu põhjustada soostumist. Piiranguvööndis on muu hulgas kaitse eesmärgiks looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine, Saksaare piiranguvööndis ka kaitsealuse liigi elupaiga kaitse. Väikese langi suurusega ning koosluse liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamisega tagatakse maastikuilme säilimine, puistu vanade metsade suur osakaal, erivanuselisus, koosluste ja liikide kaitse, sellega hoitakse ära liiga kiired muutused piiranguvööndi metsade vanuselises struktuuris ning majandatakse metsi pikema aja vältel. Langi suuruse piiramisega hoitakse ära liikidele ebasobivate suurte lankide teke ning tagatakse metsase maastikuilme säilimine. Kuna keskmise langi suurus Eestis on alla 2 ha, siis ei ole 2 ha suuruse langi piirang turberaie puhul suur. Metsaregistri andmetel (07.2012) on kuuseenamusega puistuid piiranguvööndis ligi 132 ha, mis on jagunenud üle kaitseala väiksemate puistutena, suuri kuusemassiive ei ole. Seega on piiranguvööndis kuuseenamusega puistuid u 26%. Vanemaid kui 70-aastaseid (valmivad ja raieküpsed) kuuseenamusega puistuid on piiranguvööndis u 86 ha, olles väiksemate fragmentidena jagunenud üle kaitseala. Seega ei ole ka kuusikutes 0,5 ha suuruse langi piirang suur.

Metsaküla piiranguvööndis on poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik niitmine, karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine. Alal esinevate loodusdirektiivi elupaikade säilimiseks on vajalik nende pidev hooldus.

2.5.5.3. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine. Veerežiimi muutmine on üldiselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis kutsub esile ebasoovitavaid muutusi kooslustes ja kaitsealuste liikide elupaigas. Keelatud on looduslike veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, välja arvatud loodusliku veerežiimi taastamine. Looduslike veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine on keelatud, sest see muudaks piirkonna veerežiimi ja mõjutaks veekogude looduslikku elustikku. Erand on lubatud looduslikkuse taastamise eesmärgil (nt jões paisutuse likvideerimisel). Maavara kaevandamine on keelatud. Maavara kaevandamise piirang on vajalik maastikuilme ja koosluste säilitamiseks. Keelatud on puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, piirang on vajalik metsade elustiku mitmekesisuse säilitamiseks. Puidu kokku- ja väljaveo keelamine külmumata pinnaselt hoiab ära pinnase võimaliku kahjustamise, kuna valdavalt on tegemist märja ja pehme pinnasega. Kuna igal talvel ei külmu pinnas piisavalt, siis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, kui pinnas seda võimaldab. Keelatud on biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine metsamaal ja looduslikul rohumaal, et mitte vähendada elustiku mitmekesisust ega kahjustada ökosüsteemi.

3. Menetluse kirjeldus

Kaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 8.–21. detsembrini 2010. a ja 17.–30. septembrini 2012. a Keskkonnaameti Rakvere ja Palmse kontoris ning Kadrina ja Kuusalu Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 3. detsembril 2010. a üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ja 14. septembril 2012. a üleriigilise levikuga ajalehes Päevaleht ning kohalikes ajalehtedes Virumaa Teataja ja Sõnumitooja. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 6. detsembril 2010. a ja 13. septembril 2012. a.

Looduskaitseseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 98 kinnisasja 64 eraomanikule, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Kaitsevæele ning Kadrina ja Kuusalu Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta.

Kirjadele vastas üks maaomanik, kellele väljastati vastuskiri 21. detsembril 2012. a.

Arvamuse esitaja ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
<i>Mü kat tunnus: 27302:001:1100</i>	Arvata maaüksused Ivo (27302:001:1100) ja seda ümbritsev Loobu metskond 122 (27302:001:0098) sihtkaitsevööndisse, kuna seal ei ole 30–40 aastat tehtud metsaraiet.	Tegemist on sõjajärgselt kinnikasvanud, pikaage se kuivenduse mõjudega sooheina- ja karjamaadega. Suure osa alast moodustavad kõdusood ja kuivenduse mõjudega madalsood. Ala keskosas esineb mõhnjaid, kõrgemaid pinnavorme. Soisel alal kasvavad esimese põlvkonna kuni 70-aastased lehtpuu- ja mõhnadel kuni 90-aastased okaspuupuistud. Mõhnadel on ka üksikuid vanemaid puid. Alal esineb pindalaliselt väikeste osadena loodusdirektiivi elupaigatüüpidele vastavaid kooslusi, kuid valdav osa ala kooslustest siiski elupaigatüüpide nõuetele ei vasta. Projekteeritavas Metsaküla piiranguvööndis ei ole registreeritud kaitsealuseid liike. Ala on aga oluline ühenduslüli Tukmani, Vohnja ja Udriku raba vahel ning väärtuslik sooökosüsteemi terviklikkuse säilitaja. Ülaltoodud iseloomustuse alusel puuduvad objektiivsed eeldused nimetatud kinnistutel sihtkaitsevööndi

		kaitsekorra kehtestamiseks. Piiranguvööndi kaitsekord tagab sookooslustele piisava kaitse ja veerežiimi looduslikkuse taastumise.
--	--	---

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, mil määral tema territooriumil leidub loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktiga 36 on Natura 2000 võrgustiku linnualaks esitatud Ohepalu linnuala ja lisa 1 punkti 2 alapunktiga 252 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Ohepalu loodusala. Ohepalu loodusala piir on vastavuses projekteeritava looduskaitseala piiriga. Ohepalu looduskaitsealal tuleb tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

Ohepalu loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni otsusega 2008/24/EÜ, 12. november 2007, millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 12, 15.1.2008, lk 118–382).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Ohepalu looduskaitsealal on olulisteks kaitse eesmärkideks mitmete linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliikide kaitse.

Kõnesoleva kaitse-eeskirja alusel tuleb täpsustada Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” Ohepalu loodusala kaitse eesmäärke. Loodusala kaitse eesmärkidest tuleb välja jätta nokkheinakooslused (7150), mis kuuluvad looduslikult rabade (7110*) koosseisu (vt „Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat”, J. Paal 2007, lk 158).

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1 kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksu laekub Kuusalu vallale vähem ligikaudu 165 eurot aastas ja Kadrina vallale vähem ligikaudu 2130 eurot aastas. Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Laiendatava ala sihtkaitsevööndi moodustab tervikuna riigimaa, seal eramaade riigile ostmist päevakorrale ei tule. 2013. a seisuga on Natura metsatoetusõiguslikke alasid kaitseala piiranguvööndis 450,0 ha ja sihtkaitsevööndis 6,5 ha. Toetuse määr Natura 2000 piiranguvööndis asuva metsaala ühe hektari kohta on 60,08 eurot aastas ning sihtkaitsevööndis asuva metsaala ühe hektari kohta 109,93 eurot aastas. Poollooduslike koosluste toetusõiguslikke alasid on 118,9 ha. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks on võimalik taotleda toetust, mille määr ühe hektari puisniidu kohta on 238,07 eurot aastas ja muu poolloodusliku koosluse ühe hektari kohta 185,98 eurot aastas.

6. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalikõigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigustvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministriumid on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reeglendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks. Põllumajandusministeerium on eelnõu kooskõlastamisel teinud lisaks kaks märkust, millega sooviti täpsustada poollooduslike

koosluste hooldamise määra summat ning maaparandushoiutööde tegemise regulatsiooni. Mõlemat märkust on arvesse võetud ning täiendatud seletuskirja. Kuusalu Vallavalitsus on nõustunud kaitseala loodushoiu meetmetega, aga rõhutanud, et soovivad kinnitust valla eelarvesse laekumata maamaksu kompenseerimise kohta. Kuusalu vallale selgitati eelnõu jõustumisega kaasneva maksutulude kompenseerimise mehhanismi.

Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaminister